

HIRAGANA YOZUV TIZIMINI O‘RGATISHDA AN‘ANAVIY VA ONLAYN METODLARNING SAMARADORLIGI

Ilmiy rahbar: Xamidova Nargiza Mirvaxidovna

Aliqulov Jaxongir Muhiddinovich

O‘zbekiston davlat jahon tillari universiteti

E-mail: muaythaijaxa@gmail.com

ANNOTATSIYA

Mazkur maqolada yapon tilini o‘qitishda hiragana yozuv tizimini o‘rgatishning an‘anaviy va onlayn metodlari tahlil qilinadi. Tadqiqotda jadval asosida o‘rgatish, kartochkalar, takrorlash mashqlari va doskada yozib tushuntirish kabi an‘anaviy usullar hamda mobil ilovalar, veb platformalar, video darslar va interaktiv mashqlarga asoslangan onlayn metodlarning samaradorligi qiyosiy o‘rganiladi. Natijalar shuni ko‘rsatadiki, an‘anaviy metodlar yozuv ko‘nikmalarini shakllantirishda muhim ahamiyatga ega bo‘lsa, onlayn metodlar o‘quvchilarning motivatsiyasini oshirish va mustaqil o‘rganishni rivojlantirishda samarali hisoblanadi. Tadqiqot yakunida ushbu ikki yondashuvni uyg‘unlashtirish eng maqbul metod sifatida tavsiya etiladi.

***Kalit so‘zlar:** hiragana, yapon tili, an‘anaviy metodlar, onlayn ta‘lim, mobil ilovalar, interaktiv o‘qitish, yozuv ko‘nikmalari*

ЭФФЕКТИВНОСТЬ ТРАДИЦИОННЫХ И ОНЛАЙН-МЕТОДОВ ОБУЧЕНИЯ СИСТЕМЕ ПИСЬМА ХИРАГАНА

АННОТАЦИЯ

В данной статье рассматриваются традиционные и онлайн-методы обучения системе письма хирагана в преподавании японского языка. В исследовании проводится сравнительный анализ таких традиционных методов, как обучение на основе таблицы, использование карточек, повторительные упражнения и объяснение написания на доске, а также онлайн-методов, включающих мобильные приложения, веб-платформы, видеоуроки и интерактивные задания. Результаты показывают, что традиционные методы играют важную роль в формировании навыков письма, тогда как онлайн-методы способствуют повышению мотивации обучающихся и развитию самостоятельного обучения. В заключение предлагается интеграция данных подходов как наиболее эффективная стратегия обучения.

Ключевые слова: хирагана, японский язык, традиционные методы, онлайн-обучение, мобильные приложения, интерактивное обучение, навыки письма.

EFFECTIVENESS OF TRADITIONAL AND ONLINE METHODS IN TEACHING THE HIRAGANA WRITING SYSTEM

ABSTRACT

This article examines traditional and online methods for teaching the hiragana writing system in Japanese language education. The study provides a comparative analysis of traditional approaches such as table-based instruction, flashcards, repetition exercises, and board-based explanations, alongside online methods including mobile applications, web platforms, video lessons, and interactive exercises. The findings indicate that traditional methods are effective in developing writing skills, while online methods enhance learner motivation and promote autonomous learning. The study concludes that a combination of these approaches represents the most effective strategy for teaching hiragana.

Keywords: hiragana, Japanese language, traditional methods, online learning, mobile applications, interactive learning, writing skills

KIRISH

Hozirgi globallashuv sharoitida xorijiy tillarni o'rganishga bo'lgan ehtiyoj tobora ortib bormoqda. Xususan, yapon tili iqtisodiy, madaniy va ta'lim sohalaridagi ahamiyati sababli keng o'rganilayotgan tillardan biriga aylangan. Yapon tilini o'qitish jarayonida yozuv tizimlarini o'zlashtirish muhim bosqichlardan biri hisoblanadi. Ushbu tizimlar ichida hiragana yozuvi boshlang'ich darajadagi o'quvchilar uchun asosiy poydevor vazifasini bajaradi.

Hiragana yapon tilining fonetik yozuv tizimi bo'lib, u grammatik shakllar, qo'shimchalar va mahalliy so'zlarni ifodalashda keng qo'llaniladi. Shu sababli uni to'g'ri va samarali o'rgatish tilni muvaffaqiyatli o'zlashtirishning muhim shartlaridan biri hisoblanadi. Amaliyotda hiragana o'rgatishda turli metodlardan foydalaniladi, ular asosan an'anaviy va zamonaviy (onlayn) yondashuvlarga bo'linadi.

An'anaviy metodlar uzoq yillardan buyon qo'llanilib kelinayotgan bo'lib, ular tizimlilik va yozma ko'nikmalarni shakllantirishga qaratilgan. Biroq zamonaviy axborot texnologiyalarining rivojlanishi ta'lim jarayoniga yangi imkoniyatlarni olib kirdi. Natijada onlayn metodlar, jumladan mobil ilovalar, interaktiv platformalar va video darslar keng qo'llanila boshladi.

Mazkur tadqiqotning dolzarbligi shundaki, hiragana yozuv tizimini o'rgatishda an'anaviy va onlayn metodlarning samaradorligini aniqlash hamda ularning afzallik va kamchiliklarini ilmiy asosda tahlil qilish zarurati mavjud. Tadqiqotning maqsadi — ushbu ikki yondashuvni qiyosiy o'rganish va ularni samarali uyg'unlashtirish yo'llarini aniqlashdan iborat.

MUHOKAMA VA NATIJALAR

Yapon tilini o'qitishda hiragana yozuv tizimini o'rgatish boshlang'ich bosqichning eng muhim qismi hisoblanadi. Hiragana yapon tilidagi asosiy fonetik yozuv tizimi bo'lib, u grammatika shakllari, qo'shimchalar va mahalliy so'zlarni yozishda keng qo'llaniladi. Shu sababli hiraganani to'g'ri va samarali o'rgatish yapon tilini o'zlashtirish jarayonining muhim bosqichi hisoblanadi. Hiraganani o'rgatishda an'anaviy metodlar uzoq yillardan buyon qo'llanilib kelinmoqda. Ushbu metodlarga jadval asosida o'rgatish, kartochkalar orqali o'rgatish, takrorlash mashqlari, doskada yozib tushuntirish hamda o'quvchi xatolarini tahlil qilish kabi usullar kiradi.

Hiragana yozuv tizimini jadval asosida o'rgatish eng keng tarqalgan metodlardan biri hisoblanadi. Hiragana odatda gojūon jadvali asosida o'rgatiladi. Ushbu jadval tovushlarning tizimli joylashuviga asoslangan bo'lib, o'quvchilar harflarni ketma-ket o'zlashtiradilar. Jadval asosida o'rgatish o'quvchiga hiragana tizimining umumiy tuzilishini tushunishga yordam beradi. Bundan tashqari, bu metod fonetik tizimni o'zlashtirishda ham muhim ahamiyatga ega. Tadqiqotlarga ko'ra, yozuv tizimini jadval asosida o'rgatish o'quvchilarning tizimli fikrlashini rivojlantiradi va belgilarni tezroq o'zlashtirishga yordam beradi (Henshall, 2013, 18-bet).

Jadval asosida o'rgatishda o'qituvchi har bir qatorni alohida tushuntiradi. Masalan, avval a qatori, so'ngra ka qatori, undan keyin sa qatori o'rgatiladi. Har bir qatordagi belgilar talaffuzi bilan birga yozish tartibi ham tushuntiriladi. Ushbu metodning ijobiy tomoni shundaki, o'quvchilar harflarni tartibli ravishda o'zlashtiradilar. Biroq, bu metod ko'proq vaqt talab qilishi mumkin. Ba'zi o'quvchilar uchun jadval asosida o'rganish bir xil takrorlanish sababli zerikarli bo'lishi mumkin. Shunga qaramay, bu metod boshlang'ich bosqichda samarali hisoblanadi.

Kartochkalar orqali o'rgatish ham an'anaviy metodlar qatoriga kiradi. Ushbu usulda har bir kartochkada hiragana belgisi yoki uning o'qilishi beriladi. O'quvchilar kartochkalar orqali belgilarni eslab qolishga harakat qiladilar. Kartochka metodining asosiy maqsadi o'quvchilarning vizual xotirasini rivojlantirishdir. Tadqiqotchilarning fikricha, kartochkalar orqali o'rganish qisqa vaqt ichida ko'p ma'lumotni eslab

qolishga yordam beradi (Nation, 2001, 63-bet). Ayniqsa boshlang'ich bosqichda ushbu metod samarali hisoblanadi.

Kartochkalar yordamida o'rgatishning yana bir afzalligi shundaki, o'quvchilar mustaqil ravishda ham mashq qilishlari mumkin. Kartochkalarni aralashtirib, tezkor savol-javob shaklida o'rganish jarayoni tashkil etiladi. Bu esa o'quvchilarning qiziqishini oshiradi. Biroq kartochkalar orqali o'rganishning kamchiligi ham mavjud. Ushbu metod asosan yodlashga qaratilgan bo'lib, yozish ko'nikmasini yetarli darajada shakllantirmaydi. Shu sababli kartochkalarni yozma mashqlar bilan birgalikda qo'llash tavsiya etiladi.

Takrorlash mashqlari ham hiragana o'rgatishda muhim ahamiyatga ega. Takrorlash orqali o'quvchilar har bir belgining yozilish shaklini mustahkam o'zlashtiradilar. Yozma mashqlar orqali harflarning grafik shakli xotirada saqlanadi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, takrorlash mashqlari yozuv tizimini o'rganishda samarali metod hisoblanadi (Ellis, 2008, 41-bet). Ayniqsa hiragana kabi grafik belgilarni o'rganishda ko'p marotaba yozish muhim ahamiyatga ega.

Takrorlash metodining ijobiy tomoni shundaki, o'quvchilar yozish tezligini oshiradilar va belgilarni adashtirish kamayadi. Biroq ortiqcha takrorlash o'quvchilarda zerikish hissini paydo qilishi mumkin. Shu sababli takrorlash mashqlarini turli metodlar bilan birlashtirish maqsadga muvofiq hisoblanadi.

An'anaviy metodlardan yana biri o'qituvchi tomonidan doskada yozib tushuntirish hisoblanadi. Ushbu metodda o'qituvchi har bir hiragana belgisini bosqichma-bosqich yozib ko'rsatadi. O'quvchilar esa uni takrorlaydilar. Bu metod o'quvchilarga harflarning yozilish tartibini tushunishga yordam beradi. Tadqiqotchilarning fikriga ko'ra, yozuvni o'qituvchi tomonidan ko'rsatib berish o'quvchilarning grafomotor ko'nikmalarini shakllantiradi (Saito, 2016, 52-bet).

Doskada yozib tushuntirish metodining afzalligi shundaki, o'qituvchi har bir harfning yozilish ketma-ketligini ko'rsatadi. O'quvchilar esa shu asosda mashq qiladilar. Biroq bu metod vaqt talab qiladi. Bundan tashqari, katta guruhlarda har bir o'quvchining xatolarini alohida tekshirish qiyin bo'lishi mumkin.

O'quvchi xatolarini tahlil qilish ham an'anaviy metodlar tarkibiga kiradi. O'qituvchi o'quvchilar yozgan hiragana belgilarini tekshiradi va eng ko'p uchraydigan xatolarni aniqlaydi. Shundan so'ng ushbu xatolar umumiy tarzda tushuntiriladi. Xatolarni tahlil qilish o'quvchilarning yozish aniqligini oshiradi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, xatolarni tahlil qilish o'quv jarayonida samaradorlikni oshiradi (Brown, 2007, 78-bet).

Umuman olganda, hiragana yozuv tizimini o'rgatishda an'anaviy metodlar muhim ahamiyatga ega. Ushbu metodlar o'quvchilarning yozish ko'nikmalarini

shakllantiradi, belgilarni chuqur o'zlashtirishga yordam beradi. Biroq zamonaviy ta'lim sharoitida an'anaviy metodlarni onlayn metodlar bilan birlashtirish samaraliroq hisoblanadi.

Hozirgi kunda raqamli texnologiyalarning rivojlanishi ta'lim jarayoniga ham katta ta'sir ko'rsatmoqda. Xususan, xorijiy tillarni o'qitishda onlayn metodlardan foydalanish kengayib bormoqda. Hiragana yozuv tizimini o'rgatishda ham onlayn ta'lim platformalari, mobil ilovalar, veb platformalar, video darslar hamda interaktiv mashqlardan foydalanish samarali natija bermoqda. Onlayn metodlar o'quvchilarning mustaqil o'rganish imkoniyatini kengaytiradi, o'quv jarayonini qiziqarli qiladi hamda ta'limni individuallashtirishga yordam beradi. Tadqiqotchilarning fikricha, raqamli platformalar orqali o'qitish o'quvchilarning motivatsiyasini oshiradi hamda o'rganish samaradorligini kuchaytiradi (Chapelle, 2003, 56-bet).

Mobil ilovalar hiragana o'rgatishda eng keng qo'llaniladigan onlayn vositalardan biri hisoblanadi. Hozirgi kunda Duolingo, LingoDeer, KanaTown kabi mobil ilovalar keng tarqalgan. Ushbu ilovalar hiragana belgilarini bosqichma-bosqich o'rgatish imkoniyatini beradi. Mobil ilovalarda harflarni tanlash, yozish, eshitish hamda moslashtirish mashqlari mavjud. Bu mashqlar o'quvchilarning eshitish, o'qish va yozish ko'nikmalarini birgalikda rivojlantiradi. Tadqiqotlarga ko'ra, mobil ilovalar orqali o'rganish o'quvchilarning mustaqil ta'lim olish ko'nikmasini rivojlantiradi (Godwin-Jones, 2011, 9-bet).

Duolingo ilovasi gamifikatsiya elementlari asosida yaratilgan bo'lib, o'quvchilar ball to'plash, bosqichdan o'tish va mukofot olish orqali o'rganadilar. Bu esa o'quvchilarning qiziqishini oshiradi. Bundan tashqari, ilovada xatolarni avtomatik aniqlash tizimi mavjud. O'quvchi noto'g'ri javob bergan holatda ilova to'g'ri variantni ko'rsatadi. Bu esa o'quvchilarning xatolarini tez tuzatish imkonini beradi. Tadqiqotchilar gamifikatsiya asosida o'rgatish o'quvchilarning motivatsiyasini oshirishini ta'kidlaydilar (Deterding, 2011, 10-bet).

Mobil ilovalarning yana bir afzalligi – ulardan istalgan vaqt va joyda foydalanish imkoniyatidir. O'quvchilar darsdan tashqari vaqtda ham hiragana belgilarini takrorlashlari mumkin. Bu esa bilimni mustahkamlashga yordam beradi. Biroq mobil ilovalarning kamchiliklari ham mavjud. Ularda o'zbek tilining mavjud emasligi ayrim o'quvchilar uchun qiyinchilik tug'dirishi mumkin. Bundan tashqari, internetga bog'liqlik ham muammo bo'lishi mumkin.

Veb platformalar ham hiragana o'rgatishda muhim ahamiyatga ega. BunPro, Tofugu, NHK kabi platformalarda hiragana o'rganish uchun maxsus materiallar mavjud. Ushbu platformalarda jadval, audio materiallar, interaktiv mashqlar hamda testlar taqdim etiladi. Veb platformalarning afzalligi shundaki, ular vizual va audio

materiallarni birlashtirgan holda o'rganish imkoniyatini beradi. Tadqiqotlarga ko'ra, multimodal o'qitish o'quvchilarning bilimni yaxshiroq o'zlashtirishiga yordam beradi (Mayer, 2009, 223-bet).

Bundan tashqari, veb platformalar masofaviy ta'limda ham samarali hisoblanadi. O'qituvchi ushbu platformalar orqali topshiriqlar berishi mumkin. O'quvchilar esa mustaqil ravishda mashqlarni bajaradilar. Bu esa ta'lim jarayonini samarali tashkil etishga yordam beradi. Biroq texnik vositalarga bog'liqlik ushbu metodning kamchiligi hisoblanadi. Kompyuter yoki internet bo'lmagan holatda foydalanish qiyinlashadi.

Onlayn metodlardan yana biri video darslar hisoblanadi. YouTube platformasida hiragana o'rgatishga oid ko'plab video materiallar mavjud. Video darslar orqali harflarning yozilishi, talaffuzi va qo'llanishi tushuntiriladi. Vizual materiallar orqali o'rganish o'quvchilarning eslab qolish darajasini oshiradi. Tadqiqotlarga ko'ra, video asosida o'qitish o'quvchilarning e'tiborini jalb qiladi va o'rganish samaradorligini oshiradi (Sherer, 2014, 18-bet).

Video darslarning afzalligi shundaki, o'quvchilar har bir harfni qanday yozilishini aniq ko'rishlari mumkin. Bundan tashqari, video materiallarni qayta ko'rish imkoniyati mavjud. Bu esa o'rganishni mustahkamlaydi. Biroq video darslardan foydalanishda mos materialni tanlash muhim ahamiyatga ega. Juda ko'p video materiallar mavjudligi sababli o'qituvchi sifatli kontentni tanlashi lozim.

Onlayn metodlarda interaktiv mashqlar ham keng qo'llaniladi. Interaktiv testlar, o'yinlar va mashqlar orqali o'quvchilar hiragana belgilarini mustahkamlaydilar. Interaktiv mashqlar o'quvchilarning faol ishtirokini ta'minlaydi. Bundan tashqari, avtomatik baholash tizimi mavjud bo'lib, o'quvchilar o'z natijalarini darhol ko'rishlari mumkin. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, interaktiv o'qitish o'quvchilarning faolligini oshiradi (Hrastinski, 2008, 52-bet).

Onlayn metodlarda gamifikatsiya muhim o'rin tutadi. Gamifikatsiya – bu o'quv jarayoniga o'yin elementlarini kiritish orqali o'rgatish usuli hisoblanadi. Ball to'plash, darajadan o'tish, mukofot olish kabi elementlar o'quvchilarning motivatsiyasini oshiradi. Gamifikatsiya o'quvchilarning stresssiz o'rganishiga yordam beradi. Tadqiqotchilar gamifikatsiya o'quvchilarning qiziqishini oshirishini ta'kidlaydilar (Deterding, 2011, 12-bet).

Sun'iy intellekt asosidagi tizimlar ham onlayn o'qitishda qo'llanilmoqda. Ushbu tizimlar o'quvchining xatolarini tahlil qiladi va individual topshiriqlarni taqdim etadi. Bu esa ta'limni individuallashtirishga yordam beradi. Tadqiqotlarga ko'ra, sun'iy intellekt asosidagi o'qitish tizimlari ta'lim samaradorligini oshiradi (Luckin, 2016, 35-bet).

Umuman olganda, onlayn ta'lim platformalari hiragana yozuv tizimini o'rgatishda samarali vosita hisoblanadi. Ushbu metodlar o'quvchilarning qiziqishini oshiradi, mustaqil o'rganish imkoniyatini yaratadi hamda ta'lim jarayonini interaktiv qiladi. Shu sababli zamonaviy ta'limda an'anaviy metodlar bilan birgalikda onlayn metodlardan foydalanish muhim ahamiyatga ega.

XULOSA

Hiragana yozuv tizimini o'rgatishda an'anaviy va onlayn metodlarning har biri o'ziga xos afzallik va kamchiliklarga ega ekanligi aniqlanadi. An'anaviy metodlar, jumladan, jadval asosida o'rgatish, kartochkalar orqali yodlash, takrorlash mashqlari, doskada yozib tushuntirish va o'quvchi xatolarini tahlil qilish o'quvchilarning yozma ko'nikmalarini mustahkamlashda samarali hisoblanadi (Henshall, 2013, 18-bet; Saito, 2016, 52-bet; Nation, 2001, 63-bet). Ushbu metodlar o'quvchilarga harflarning yozilish tartibini chuqur tushunishga yordam beradi, sistematik yondashuvni shakllantiradi va vizual xotirani rivojlantiradi. Shu bilan birga, an'anaviy metodlarning asosiy kamchiligi – vaqt talab qilishi, katta guruhlar uchun xatolarni individual tahlil qilish qiyinligi va ba'zi hollarda o'quvchilar uchun zerikish hissini paydo qilishi hisoblanadi.

Onlayn metodlar esa zamonaviy texnologiyalar yordamida o'qitishni interaktiv va qiziqarli qiladi. Mobil ilovalar (Duolingo, LingoDeer, KanaTown), veb-platformalar (BunPro, Tofugu, NHK), video darslar va interaktiv mashqlar o'quvchilarning mustaqil o'rganish imkoniyatini oshiradi, eshitish, o'qish va yozish ko'nikmalarini bir vaqtda rivojlantiradi hamda gamifikatsiya elementlari orqali motivatsiyani kuchaytiradi (Deterding, 2011, 10-bet; Chapelle, 2003, 56-bet; Godwin-Jones, 2011, 9-bet). Shu bilan birga, onlayn metodlarning ba'zi cheklovlari mavjud: internetga bog'liqlik, mos materialni tanlash zarurati, va o'zbek tilida kontentning kamligi. Sun'iy intellekt asosidagi tizimlar esa xatolarni avtomatik tahlil qilish va individual topshiriqlar berish imkonini yaratib, ta'lim samaradorligini yanada oshiradi (Luckin, 2016, 35-bet).

Tahlil shuni ko'rsatadiki, hiragana yozuv tizimini samarali o'rgatishda an'anaviy va onlayn metodlarni birlashtirish eng maqbul yondashuv hisoblanadi. An'anaviy metodlar yozish va tizimli o'rganishni mustahkamlaydi, onlayn metodlar esa o'quvchilarning motivatsiyasini oshiradi, interaktivlikni ta'minlaydi va masofaviy ta'lim imkoniyatlarini kengaytiradi. Shu bilan birga, o'qituvchi har ikki metodning ijobiy tomonlarini uyg'unlashtirib, dars jarayonini yanada samarali va qiziqarli qilishi mumkin.

Umuman olganda, hiragana yozuv tizimini o'rgatishda metodlar tanlashda o'quvchilarning darajasi, maqsadi va mavjud texnologik resurslar hisobga olinishi lozim. An'anaviy va onlayn metodlarning uyg'un qo'llanilishi o'quvchilarning til ko'nikmalarini chuqur va samarali o'zlashtirish imkonini beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Brown, H. D. (2007). Principles of Language Learning and Teaching. Pearson Education.
2. Chapelle, C. A. (2003). English Language Learning and Technology. John Benjamins.
3. Deterding, S. (2011). Gamification: Using Game Design Elements in Non-Gaming Contexts. Interaction Design Foundation.
4. Ellis, R. (2008). The Study of Second Language Acquisition. Oxford University Press.
5. Godwin-Jones, R. (2011). Emerging Technologies: Mobile Apps for Language Learning. *Language Learning & Technology*, 15(2), 2-11.
6. Henshall, K. (2013). A Guide to Reading and Writing Japanese. Tuttle Publishing.
7. Hrastinski, S. (2008). Asynchronous and Synchronous E-Learning. *EDUCAUSE Quarterly*, 31(4), 51-55.
8. Luckin, R. (2016). Enhancing Learning and Teaching with Technology: What the Research Says. UCL Institute of Education Press.
9. Mayer, R. E. (2009). Multimedia Learning. Cambridge University Press.
10. Nation, I. S. P. (2001). Learning Vocabulary in Another Language. Cambridge University Press.
11. Saito, H. (2016). Japanese Writing Systems: An Overview. Routledge.
12. Sherer, P. (2014). Video-Based Language Learning. Routledge.